

Kunstist ja kapitalist

Mullu lahkasime Metsaülikoolis pikalt majanduse teemasid. Diskussiooni käigus kujunes välja hajutatud riskide ning vähese vaesusega Eesti majanduse visioon. Hajutatud riskide all mõtlesime mitmekülgset ning erinevaid kvalifikatsioone vajavat majandusmudelit, kus tööd ja huvitavaid väljakutseid oleks nii rahvusvahelistele tippudele kui ka madala kvalifikatsiooniga lihttöö tegijaile. Vähese vaesuse all pidasime silmas majandusmudelit, mille eesmärk on parandada inimeste toimetulekut just kõige kehvemalt kindlustatud elanikkonnagrupis – vaesuses vähendamisest on abi palju enam kui rikkuse kasvatamisest.

Kogu majandusmudel sai ideoloogiliselt üles ehitatud veidi vastuolulisena – nimetagem seda sotsiaalseks liberalismiks. Kogu ettevõtlusvabadust puudutav peaks selle visiooni järgi olema võimalikult liberaalne ning vähese riigipoolse sekkumisega, kogu sotsiaalpoliitika aga ülikonservatiivne, välistades võimaluse Eesti keele ja kultuuri kadumiseks. Majanduse plaanis tähendab see, et peame leidma rohu väljarände vastu. Selleks saab omakorda ennekõike olla mitmekülgsete töökohtade loomine erineva profiiliga inimestele. Jah, just nii lihtne, kuid samas nii olemuslik saab olla ühe väikerahva majandusmudel. Kokkuvõttes ei ole riigi seisukohalt tähis mitte see, kui rikkad me oleme, vaid see, kas me üldse oleme, ehk meil on ainult üks eesmärk: säilitada oma olemasolu.

Rahvast ei säilita vaid raha, aga ilma ei saa

Tänavu vaatleme Metsaülikoolis edasi just Eesti riigi ülima rolli – kultuuri ja keele säilimise – ülesannet. Ilmselt võib lihtsustades öelda, et väikese rahvusriigi ülimaks riskiks on just kultuuri ja keele kadumine. Selle riski realiseerumisel ei ole sellise riigi edasisel pidamisel ka enam erilist mõtet.

Iga elusnähtus saab eksisteerida vaid piisava hulga sisendite olemasolul. Mis võiks olla kunsti, keele, laiemalt kultuuri eksisteerimise tingimuseks? Sotsiaalse protsessi elushoidmiseks on tarvis kriitilist hulka motiveeritud agente ehk väärtuskandjaid. Ja juba siit jõuamegi rahani – kultuur saab elada vaid siis, kui on olemas piisavad ressursid tema kandjate materiaalseks äraelamiseks. Kui Eestis ei ole inimesi, siis vaevast eesti keel sootuks võõras kultuuriruumis kaua vastu peab. Seega on ka kultuuri seisukohalt oluline Eesti inimeste majanduslik heaolu. Teiseks vajab kultuur arendamist, tegemist, juurdekasvu, taastootmist. Selleks on vaja oskustega inimesi ehk kunstnikke, kitsamas mõttes kultuuri kandjate loojaid ja arendajaid.

Sõltuvus riigist

Metsaülikoolis 2014 mõtisklemegi, kuidas toimub kunstnike (selle sõna kõige laiemas võimalikus tähenduses) rahastamine. Kes seda teeb? Selgub, et suures osas riik. Riik on kultuuri suurim finantseerija ning ühtlasi ka suurim tellija ehk klient. Ilmselt ei kirjelda seda kliendisuhet (riik<->kultuur) mitte tavapärased majandussuhted, kuid põhimõtteliselt peaks riiki vaatlema just kultuuri suurima kliendina. Selgub, et ca 60-70% kunstnike rahakotist tuleb otse riigi rahakotist. Ülejäänud 30-40% laekub läbi erineva äritegevuse, olgu selleks piletite või tööde müük, külalissetendused jne. Mõtlemapanev on, et kõigest 1-2% kultuuri finantseerimisest tuleb erasektorist ehk toetuse, sponsorluse või mõne muu taolise rahastusena /numbrid on hinnangulised/.

Sõltuvalt kunstiliigist on finantseerimine iseenesestmõistetavalt erinev. Kujutavas kunstis on võimalik ise ennast elatada oma tööde müügi, samas teatri või mõnes muu kollektiivse kunsti puhul on see

oluliselt raskem. Lisaks on kunsti puhul küsimus ka maailmavaates: „rohkem raha kunstnikele“ ei ole absoluutne tõde. Kommertstegevuseks kuluv aeg tuleb ju otse loometegevuse arvelt, mistõttu on majanduslikult edukamad kunstnikud teinekord teistele pinnuks silmas. See tekitab hõõrdumisi kunstiringkondade sees, mis ilmselgelt ühiste murede lahendamisele kaasa ei aita.

Eesti Vabariigi kodaniku ning majandusinimesena huvitab mind, kuidas on riik oma otsefinantseerimist korraldanud. Arutagem ühiselt, kas see on efektiivne ja kuidas paistab meie olukord võrdluses teiste Euroopa riikidega. Teine oluline dimensioon näikse olevat, kuidas tuua kultuuri rohkem erasektori raha. Lausa ideoloogilisi keskustelusi kutsub ikka ja alati esile küsimus sellest, kas kunstnik peaks ja tohiks rohkem keskenduda müügile ja panustada äritegevusse. Ehk on õigem tee tuua kunsti juurde hoopis nn professionaalseid agente (a la spordiagendid), kes seisaksid kunstnike heaolu eest? Ilmselt võiks alati olla mõni suurtoetaja rohkem – ehk leiame ühiselt värskaid mõtteid, kuidas seda saavutada. Nendel ja mitmetel teistel teemadel proovimegi Metsaülikoolis Käärikul augustikuu viimastel päevadel peatuda.